

Prikaz naučnog skupa

UDK: 338.1

doi:10.5937/ekonhor1701075L

XVI - TI NAUČNI SKUP: INSTITUCIONALNE PROMENE KAO DETERMINANTA PRIVREDNOG RAZVOJA REPUBLIKE SRBIJE

06. april 2017, Ekonomski fakultet Univerziteta u Kragujevcu, Kragujevac, Republika Srbija

Vlastimir Leković*

Ostvarivanjem funkcije kreiranja poslovnog ambijenta u kojem funkcionišu privredni subjekti, i opredeljenja načina upotrebe ograničenih resursa, institucije determinišu uspešnost poslovanja svih ekonomskih aktera i razvojne performanse ekonomije. Njihova uloga potvrđena je kako na konkretnim primerima funkcionisanja nacionalnih ekonomija, tako i u brojnim ekonomskim istraživanjima u kojima je utvrđeno da kvalitet institucija, njihova konzistentnost, pouzdanost i efikasnost opredeljuju kvalitet ekonomskog rasta i održivost razvoja, kao i prosperitet društva u materijalnom, duhovnom, kulturološkom i drugom pogledu. Shodno tome, logično je očekivati da će svaka država, koja posredstvom svog političkog sistema kreira ekonomske institucije, nastojati da uspostavi takav institucionalni ambijent koji će biti podsticajan za ekonomske aktivnosti i koji će rezultirati dinamičnijim

stopama ekonomskog rasta i stvaranjem uslova za održivost razvoja.

Međutim, uprkos njihovom relevantnom i nesumnjivom doprinosu, ovakav odnos države prema institucijama nije karakterističan za svaku zemlju, već mnoge ekonomije funkcionišu u uslovima nerazvijenih i neefikasnih institucija. Realnost pokazuje da se institucije, po svom karakteru, bitno razlikuju od zemlje do zemlje, zbog čega se i zemlje razlikuju po nivou ekonomske i društvene razvijenosti. To je razlog što su u teorijskim i empirijskim ekonomskim istraživanjima prezentirani brojni dokazi o karakteristikama i dometima različitih institucionalnih aranžmana, ukazujući na postojanje, svojstva i efekte inkluzivnih i ekstraktivnih institucija.

Ključni kriterijum za vrednovanje karaktera i efikasnosti institucija, jeste način na koji se one potvrđuju kao neprikosnoveni garant ostvarivanja i zaštite potreba i preferencija društva kao celine. Osnovni indikator kvaliteta, efikasnosti i pouzdanosti

* Korespondencija: V. Leković, Ekonomski fakultet Univerziteta u Kragujevcu, Đ. Pucara 3, 34000 Kragujevac, Republika Srbija; e-mail: lekovic@kg.ac.rs

institucija jeste vladavina prava, što podrazumeva primenu zakona ravnopravno za sve pojedince i ekonomske subjekte, čime se onemogućava da bilo koja grupa ili pojedinac može da koristi zakone na način kojim se ugrožavaju prava drugih. Jedino se u uslovima takvih institucija uspostavlja i razvija dinamična privreda i ograničava mogućnost ostvarivanja ekonomske koristi putem uzurpiranja političke moći i drugih dominantnih pozicija od strane uticajnih grupa ili pojedinaca. Shodno nespornom interesu ekonomije i društva da se njihove aktivnosti odvijaju u uslovima inkluzivnih političkih i ekonomskih institucija, potrebno je, da bi takve institucije bile uspostavljene, da institucionalna infrastruktura bude predmet neprestanog kritičkog preispitivanja, što je jedini ispravan pristup kontinuiranom unapređivanju institucija.

Imajući u vidu potrebu da domaća ekonomska nauka, na osnovu primerenih teorijsko-metodoloških i empirijskih istraživanja, ukazuje kreatorima političkih i ekonomskih institucija na ključne aspekte uspostavljanja i razvijanja kvalitetnih, pouzdanih i efikasnih institucija u Republici Srbiji (RS), Ekonomski fakultet Univerziteta u Kragujevcu, u saradnji sa Savezom ekonomista Srbije, organizovao je, 6. aprila 2017, XVI-ti Naučni skup nacionalnog karaktera Institucionalne promene kao deteminanta privrednog razvoja Republike Srbije. Na Skupu su podneta četiri uvodna referata, a od strane tridesetsedam učesnika saopšten je dvadesetjedan referat.

U uvodnim referatima, koje su podneli E. Jakopin (Ministarstvo privrede RS), M. Labus (Pravni fakultet Univerziteta u Beogradu), V. Vučković (Fiskalni savet RS) i V. Leković (Ekonomski fakultet Univerziteta u Kragujevcu), razmatrana su, pre svega, neka od najznačajnijih pitanja privrednog rasta i održivog razvoja u RS. Naglašeno je da je za prevazilaženje postojećeg stanja ekonomije neophodan novi model ekonomskog rasta i održivog razvoja, koji bi rezultirao intenziviranjem proizvodnih aktivnosti i povećanjem konkurentnosti na domaćem i inostranom tržištu. Shodno tome, ukazano je na potrebu povećanja investicija u prerađivačku industriju, s obzirom na to

da su njeni proizvodi, kao rezultat više faze prerade, konkurentniji, zbog čega je pokretač privrednog rasta i razvoja. Takođe, imajući u vidu da je fiskalna konsolidacija bitan faktor održive ekonomske stabilnosti, istaknuta je potreba daljeg unapređivanja fiskalnog institucionalnog okvira.

Poseban akcenat stavljen je na neophodnost značajnijeg poboljšanja institucija kao i odgovornijeg odnosa prema njima od strane svih političkih i ekonomskih aktera, uz poštovanje principa vladavine prava. Naglašeno je da je neizgrađenost institucionalnog ambijenta, u okviru kojeg se odvijaju ekonomske aktivnosti, jedan od ključnih uzročnika ekonomskog zaostajanja RS u odnosu na ostale zemlje u tranziciji. Naime, dosadašnje institucionalne promene su vremenski, strukturno, kvalitativno, kvantitativno i funkcionalno bitno zaostajale za drugim tranzicionim promenama, umesto da budu njihov oslonac, stimulans i garant. Zanimljivo je strategijski značaj institucionalnih promena i njihova prioritetna uloga u odnosu na ekonomsku politiku, a posebno u odnosu na ekonomsku politiku neoliberalnog karaktera koja se dominantno sprovodi. Na osnovu ključnih performansi institucija i pokazatelja stanja ekonomije, konstatovano je da su institucije u RS ekstraktivne, odnosno, kreirane su i funkcionišu u skladu sa interesima vladajućih ekonomskih i političkih elita, i u funkciji zaštite interesa stranog kapitala. Na taj način, ekonomska realnost je potvrdila stav da neadekvatne institucije i politike vode privrednom rastu koji je ispod njegovog potencijala.

U referatima učesnika naučnog Skupa, razmatrana su relevantna pitanja strukturnih promena u privredi RS, kao jednog od prioritetnih reformskih zadataka. Naime, održiv ekonomski razvoj podrazumeva rešavanje problema strukturnih promena, kao jedno od najkompleksnijih pitanja svake ekonomije. Ovaj segment ekonomskih aktivnosti, koji ima strateški značaj za dugoročni rast i održivi razvoj zemlje, tržište ne može da generiše na efikasan način. Zbog toga je odgovornost države da interveniše u sektorima koji su od ključne važnosti za razvoj zemlje, što implicira

i neophodnost novog modela ekonomskog rasta baziranog na reindustrijalizaciji, što omogućava da se ostvaruju značajne prednosti u vidu ekonomije obima, sinergijskih efekata koji se razvijaju između privrednih delatnosti, i novih znanja čiji su rezultat inovacije i tehnološke promene. Navedeno je značajno jer uspešnost sprovođenja strukturnih promena i reindustrijalizacije zemlje determiniše mogućnosti pokretanja dinamičnijeg ekonomskog rasta i održivog razvoja.

Pored navedenih institucionalnih aspekata privrede, učesnici Skupa su razmatrali pitanja odnosa ekonomskog populizma, glasača i institucija u sklopu savremenih društveno-ekonomskih dešavanja, ekonomskih i socijalnih efekata kartelizacije i, shodno tome, značaja politike zaštite konkurencije kao pokretača ekonomskog rasta i razvoja.

Relevantna pitanja funkcionisanja i razvoja finansijskog sistema, čije je tržište segment integralnog tržišta, a koje je nezaobilazan faktor od čije uspešnosti zavisi u kojoj meri i pod kojim uslovima će slobodna novčana sredstva biti plasirana u najproduktivnije svrhe, kao i alokacija rizika ka onim subjektima koji na najbolji način mogu da upravljaju njime, bila su predmet istraživanja u više radova. Ukazano je

na potrebu definisanja i sprovođenja odgovarajuće regulative, kako bi se minimizirali potresi u finansijskom sistemu i bili stvoreni institucionalni uslovi za dugoročniju finansijsku, a samim tim i ukupnu ekonomsku stabilnost u zemlji, što je od odlučujuće važnosti za uspešno funkcionisanje realnog sektora i za održivost rasta i razvoja.

Iz referata prezentiranih na naučnom Skupu i diskusija koje su vođene, proizilaze relevantne kako naučne, tako i praktične implikacije za buduća institucionalna rešenja u RS. Kritičkim razmatranjem kompleksnih pitanja institucionalizacije privrede i društva, čije uspešno rešavanje predstavlja pretpostavku prevazilaženja postojećeg ekonomskog i društvenog stanja i stvaranje uslova za dinamičan ekonomski rast i razvoj, Skup Institucionalne promene kao determinanta privrednog razvoja Republike Srbije je potvrdio opravdanost održavanja, a potreba ekonomije i društva za kontinuiranim unapređivanjem političkih i ekonomskih institucija nesporni su razlog neophodnosti budućeg organizovanja ovog Skupa. Radovi koji su prezentirani na Skupu biće publikovani u Zborniku radova i stavljeni na uvid naučnoj i stručnoj javnosti i na raspolaganje kreatorima institucija i ekonomskih politika u Republici Srbiji.

Primljeno 10. aprila 2017,

nakon revizije,

prihvaćeno za publikovanje 24. aprila 2017.

Elektronska verzija objavljena 28. aprila 2017.

Vlastimir Leković je redovni profesor na Ekonomskom fakultetu Univerziteta u Kragujevcu. Doktorirao je na Ekonomskom fakultetu Univerziteta u Kragujevcu, iz naučne oblasti opšta ekonomija i privredni razvoj. Izvodi nastavu iz nastavnih disciplina Komparativni ekonomski sistemi, Ekonomija javnog sektora, Institucionalna ekonomija i Politike tržišne regulative, na osnovnim, diplomskim i doktorskim akademskim studijama. Ključne oblasti njegovog naučno-istraživačkog interesovanja su ekonomski sistem, ekonomska politika i institucionalna ekonomija.